

ThLic. Mgr. Lenka Jeřábková: Strahovští katecheté v 19. století
Disertační práce

Vedoucí práce: doc. Aleš Opatrný, Th.D.

Posudek vedoucího práce

Téma patří do oblasti zájmu autorky, kterým není jen katecheze, ale i organizace školství, historie vyučování vůbec a náboženství zvláště a to na našem území zhruba od josefínských reforem do konce 19. století. Autorka ve svých pracích tíhne spíše k historii než jen výslovně ke katechetice či teologii vůbec. Je to, dle mého názoru, dáno i tím, že ve výše uvedeném období, kterému věnuje svůj zájem, lze vysledovat víc změn a znatelnější vývoj v organizaci školství v Rakousku-Uhersku a v postavení církve v této oblasti, než změn a vývoje v teologii, které by do oblasti katecheze a školství zasahovaly. Kromě toho je katechetika v daném období ještě nedílnou součástí na konci 18. století konstituující se pastorální teologie, která byla více „naukou o práci pastýřské“ než teologií ve vlastním slova smyslu.

Práce má přehlednou a dobře postavenou strukturu. Text vychází z poctivého a poměrně rozsáhlého zkoumání pramenných materiálů, jejichž existence a dostupnost je v jednotlivých oblastech samozřejmě proměnlivá. Tak se podrobně a přesně můžeme dozvědět o všem, co bylo státem regulováno a také o tom, co bylo psáno v tehdejších příručkách katecheze, mnohem méně toho lze zřejmě zjistit o premonstrátských katechetech a jejich práci. Což autorce nevyčítám, uvítal bych ale, kdyby toto zjištění explicitněji v práci vyjádřila. Když totiž sledujeme strukturu práce, jak jí ukazuje obsah, vypadá to, že se téměř stále mluví o angažmá premonstrátů ve školství a potažmo v katechetické práci v pastoraci v širším slova smyslu (kázání, příprava na svátosti, křesťanská cvičení). Při zkoumání textu ovšem vidíme, že obecného je v něm často mnohem více než specifického, které je tématem práce, a že autorka tedy mohla jasněji říci, že toho prostě v pramenech k dispozici víc není. Čili uplatnit zásadu, že negativní informace („není“, „nelze nalézt“) je také cennou informací. Právě tak by bylo dobré jasněji odůvodnit, proč se v práci v podstatě píše víc o pastoraci než jen o katechetech a katechetice. Důvody se mi zdají být zřejmé (viz první odstavec posudku), ale uvítal bych jejich jasnější vyjádření.

Jak v úvodu autorka prohlašuje, předsevzala si pojednat o katechetice, katechetické práci a katechetech strahovské premonstrátské kanonie v širších souvislostech. To lze jen uvítat. Bohužel se tato šíře stává místy poněkud bezbřehou a tak se v ní vlastní téma práce ztrácí. Tak například na dvaceti stránkách o premonstrátských školách se dozvíme mnohé o tom, kdo od kdy a do kdy a kde učil chemii či fyziku a podobné detaily (str. 109-115), leč informací skutečně týkajících se tématu práce je tam poskrovnu. Na druhé straně by bylo žádoucí některá témata více rozvést. Pokud například mělo „premonstrátské patero“ skutečně základní význam v působení premonstrátů v 19. století, potom by bylo jistě dobré, kdybychom se dozvěděli zda a jak přišlo do Čech, když vzniklo v Belgii a hlavně zda a jak se projevilo v katechetické činnosti. A opět: Pokud nebylo možné takovou informaci získat, bylo by dobré toto negativní zjištění uvést, což na jednom místě je (podkapitola 5.2.2. první odstavec). Není mi ale zřejmé, zda to platilo v celém rozsahu katechetické činnosti premonstrátů.

Ač je text práce kultivovaný a s minimem chyb (např. str. 33 v posledním odstavci zřejmě vypadlo nějaké slovo, str. 55 v posledním odstavci ponechána zřejmě část věty z opuštěné verze textu, pozn. 236 – jde zřejmě o první citaci a ta není úplná), tak právě pasáž o premonstrátském pateru, zejména její druhá část (str. 52 od poloviny níže) příliš jasnou dikci nemá a informačně je malým přínosem.

Podobně lze namítnout, že pokud autorka považuje kázání za katechetickou náplň farní pastorace v širším slova smyslu, s čímž lze jistě souhlasit, potom by bylo dobré se dobrat nějakých výsledků rozbořen těchto kázání nebo aspoň jejich témat (Jihlava). Vždyť v době mnohem menší četnosti a dostupnosti psaných textů, než je tomu dnes, byla kázání důležitou formační záležitostí.

Práce je nesporně výsledkem poctivé badatelské práce, která ale víc shromažďovala, než by sama vytvářela. To na jedné straně vede k pochvalnému hodnocení, že si autorka nevymýšlí, „nebásní“ a nenahrazuje potřebná fakta vlastními domněnkami. Na druhé straně to znamená určité manko v jejím vlastním přínosu, ač byla již v posudku rigorosní práce povzbuzována k větší odvaze uvádět své vlastní názory a postoje. Je také škoda, že autorka vedoucího práce příliš „neobtěžovala“ konzultacemi, takže nedošlo k prodiskutování některých otázek, což by asi v opačném případě vedlo k lepšímu zpracování sesbíraných informací.

Kdybych se chtěl pokusit o stručné celkové zhodnocení práce, řekl bych, že se podobá spíš rozsáhlé fresce v kopuli barokního chrámu, než portrétu. Na této fresce je zobrazena pastorace a rakousko-uherské školství v 19. století (v pozadí pak i část jeho předchozí historie) a na ploše fresky také samozřejmě najdeme výjevy z výuky náboženství včetně postav v této roli působících premonstrátů. Tato rozsáhlá „freska“ představuje přínosný, o prameny opřený materiál, přibližující mnohé z doby ne tak dávné, pokud jde o školství a výuku náboženství. Současně při tom napadne, jak iluzorní jsou mnohé představy o zbožném katolickém lidu a katolickém mocnářství v 18. a 19. století a podivuje se, že přes to, že katechetická práce a její podmínky byly takové, jak je v práci uváděno, křesťanství přežilo těžké zkoušky dvacátého století a je živé v naší zemi i ve století jedenadvacátém.

Byť práce nenaplnuje úplně své zásadní téma, hodnotím ji jako poctivou vědeckou práci a proto jí přes všechny uvedené výhrady doporučuji k obhajobě. Ta nejspíš také leccos z položených námitek či otázek osvětlí a doplní.

doc. Aleš Opatrný, Th.D.

V Praze 12.8.2013